

ՏԵՐ ԵՒ ՏՆՈՐԷՆ
ՅՈՎԱԶԱՆՆԵՍ ԵՄԱՆՈՎՈՎ
ՆՈՐԱԳՐԱՏՈՐ

Կ. ՊՈԼԻԱ, ԲԵՐԼԻՆ, ՄԵՆՉ ԳՈՂՈՑ, ՍԻԲԻՐ, ՏՄԻԼԵՔ
Խմբագրությունը տեղափոխված է Կոստանտնուպոլիս
գրական կոմիտեի դարձուր

Bureaux du Journal "HAÏRÉNIK",
Péra, Cité d'Alep, CONSTANTINOPLÉ

10 ՓԱՐԱՅ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ և ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

10 ՓԱՐԱՅ

ՀԱՅՏԵՍԻՔ

ՕՐԱԳԻՐ

ԽՐԱԿՐԱՊԵՏ
ԱՐԺԱՐ ԱՐԺԱՐՆԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ					
Պոլսի	Համար	Տարեկան	300	Թիւ	75 դշ: Մեճիս
Վրացական	150	»	40	»	»
Հայաստանի	300	»	100	»	»
Վրացական	150	»	50	»	»
Եւրոպական	75	»	25	»	»
Օտար երկրաց	300	»	25	Քրոնդ	»

Թղթատարի ծախքը խմբագրության վրայ
(Գրքային փոխադրման փոխարին 100 գրքի անդ 115 գրք)

در علیّه ده مك اوغله حلب چاروشسته
خیر نیک غزنی سی اداره خاتمه

ԳԱՐԱԿԵՕՋԵԱՆ ԿՏԱԿԸ

Ձեռքը կրնար յուսալ որ Գարա-
կեօյեան կտակի խնդիրն ո՛ր է կեր-
պով կարողարարի արդի վարչա-
թեան օրով: Այդ կտակի խնդիրն
կարողարարութիւնն արդեօք արդի
Գարաքանան ժողովն և արդի կը-
տակաց Հոգաբարձութեանն աւելի
կարող մարմիններու կարօտ է լու-
ծում մը գտնելու համար:

Շատ տարիներէ ի վեր է որ այս
խնդիրը գոյութիւն ունի, և պէտք է
խոստովանիլ որ բնու մը եղած է
թէ՛ Ազգին, թէ՛ Գարակեօյեաննե-
րուն: Իրաւ է որ Գարակեօյեանք
նիւթապէս մատուցած չեն, սակայն
միթէ՛ ակտորներէ՛ է իրենց համար
որ պարբերաբար այս խնդիրն հրա-
պարակ եղէ, ամէն ոք իրենց ա-
նունը յեղիւնէ, և ընդհանուր ջըն-
նաբանութեան մը աւարտելով ըլլան:

Ազգը Գարակեօյեաններէն ար-
դար պահանջ մը ունի՝ թէ ոչ. այս
խնդիրն է որ պէտք է անպատճառ
ճշգրէր եթէ՛ Ազգը ունի արդար պա-
հանջ մը: Ի՞նչ իրաւունքով իրարու
յաջորդող Գարաքանան ժողովներն
այդ արդար պահանջը ձեռք բերե-
լու հետամուտ չեն եղած ու չեն ըլ-
լար իսկ եթէ՛ Ազգը չունի օրինա-
կան ո՛ր է իրաւունք ալ պարզա-
պէս օգտին խօսքեր գոյութիւն ու-
նին փոխանակ դրական ու վաւե-
րական կտակի մը, ի՞նչ հարկ կայ
որ այսքան ատենէ ի վեր Ազգը
խաբուած մնայ:

Ձեռք կարծեր որ այս խնդիրն
լուծուի շատ գոյաւոր ըլլայ: Թէ՛
Գարաքանան ժողովը, թէ՛ Կտակաց
Հոգաբարձութիւնը կը պարտական
իրենց մէջ այնպիսի անձնաւորու-
թիւններ որք ամէն կերպով ձեռն-
հաս են հաստատ փաստերով ապա-
ցուցանելու թէ Ազգը օրինական պա-
հանջ մը ունի՝ թէ ոչ: Այս կէտն
անգամ մը որ ճշգրտուի, ալ մնաց-
եալը զիւրիւն կերպով կը կարգա-
դրուի:

Արդարեւ Գարակեօյեանները կը
սինքն թէ օրինաւոր, դրական ու
վաւերական կտակ մը չկայ իրենց
ընտանիքին անդամներուն կողմէ,
պարզապէս յայտնուած փափաքներ
կան, և այդ փափաքներ ալ պար-
տաւորելի լան մը չունին իրենց հա-
մար իրենց կամքէն կախուած իւ-
րականացնել կամ ոչ այդ փափաք-
ներն, և եթէ Ազգը պահանջ մը ու-
նի՝ թող հրամայէ անէն, ի՞նչ եղա-
նակով որ կ'ուզէ:

Այս յայտարարութիւնն արամա-
րանական է, սակայն ուղի՞ղ է. Ազ-
գը չունի իրաւունք մը և մինչև իսկ
յանուն օրէնքին կարգի չէ բան մը
պահանջելու. բայց միթէ՛ յայտնուեալ-
տուի՞ ալ պահանջում մը ընել նե-
րելի չէ:

Խնդիրներն են, հարցումներն են
որք լուծում կը պահանջեն: Կտա-
կաց Հոգաբարձութեան ժրջանն ու
անխնայ ատենապետը այս խնդիրն
մասնագէտն է. և Ազգը իրմէ կ'ըս-
պասէ կատարեալ տեղեկութիւններ
այս հարցին վրայ:

Այսպիսով որ այս խնդիրը լու-
ծարանուի հրապարակային միջառա-
նութեամբ, առ այժմ կրնանք ըն-
դունիլ թէ Գարակեօյեանք բարո-
յական պարտաւորութեան մը ներ-
քու են. պէտք է ընդունին այս կէ-
տը: Չմերժեցին իրենք ազգովին ի-
րենց յայտնուած շնորհակալութիւնը,
և շատ ու շատ տարիներէ ի վեր է
ամէն Հայու բերանն է թէ Գարա-
կեօյեանները ազգին մեծ բան մը
ընելու կոչուած են:

Ձեռք գիտեր թէ այդ մեծա-
հարուստ ընտանիքը մինչև և հիմա
Ազգին ըրած է բան մը որով Գա-
րակեօյեանն անտուր սիրելի ու մե-
ծարեի անուն մը ըլլայ ազգին հա-
մար: Տարակոյս չկայ որ եթէ Գա-
րակեօյեան Կարապետ Էփենտի չլի-
նային այնքան շուտ, Ազգը իրեն
ամէնէն աւելի սիրելի ու մեծարելի
եղող անուններուն մէջ պիտի դա-
սէր Գարակեօյեան անունը: Բայց
միթէ՛ հանգուցեալին գաւալներն ու
կողբանքները լու բան մը չեն ընել
եթէ ի սէր անոր յիշատակին թողուն
այնպիսի գործ մը որմէ օգուտ ունի
Ազգը և այսպէս անմուտայ մնայ յիշա-
տակն այդ պատուական մարդուն
զոր չճանչցողներն իսկ այնքան կը
սիրեն, և որուն փառքին մասնակից
պիտի ըլլան համայն Գարակեօյե-
աններ:

Հատանական է որ Գարակեօյե-
անք գիտակցութիւն ունին իրենց
վրայ դրուած բարոյական պարտա-
կանութեան և արամադիր են ո՛ր է է
կերպով կատարել այդ պարտակա-
նութիւնը, բայց միջոցով մը պէտք
է ազգին և իրենց միջև: Ո՞ր գիտե-
թիւնն ամբողջապէս կատարեն ինչ
որ ազգը կ'ակնկալէր, և եթէ ոչ ա-
ռաջին եղանակովը գէթ ուրիշ նոր
եղանակով մը ազգին նուիրեն կա-
րելու գոյաւոր մը:

Արդ, Գարաքանան ժողովն որ
մեզ այնպէս կ'երեւի թէ կուտած է
լու ծառայութիւններ մատուցանե-
լու Ազգին՝ ներքին գործերու մա-
սին, կարող է Կտակաց Հոգաբար-
ձութեան հետ համախորհուրդ գոր-
ծելով վերջապէս կարգադրել այս
կարեւոր գործը: Այդ կարգադրու-
թեամբ հնարաւոր է նաեւ չնչն այն
ցրտութիւնն որ անցեալ դէպքերու
պատճառով տիրած է Գարակեօյե-
անց արմին՝ ազգային գործերու
նկատմամբ, Բերայի մէկ քանի Հա-
յերու արարքներուն պատճառով:

ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԻ

ԲԱՐԵՐԻԷՆ Հայկազն Էփենտի կը գրէ
մեզ թէ քաղքին մէջ զորաց կայ որ Ար-
քուստի Վ. Ռուբինեան միասին Պոլի-
տարած ըլլալ Առաջնորդարանին, վանքին,
եկեղեցիին ու ազգային գործիքի գործա-
նքին պատկանեալ խել մը բաներ. սա-
կայն այս մասին աւելի տույզ տեղեկու-
թիւններ յաջորդ թղթատարներով պիտի
հաղորդուին:

Մեր նոյն թղթակիցը կը հաղորդէ նա
և. հետեւեալը. — Բողոքականութեան
անդամ, հայ անհատ Պ. Յարութեան Ա-
ծիկեան՝ որ 10 տարիներ յառաջ չըլիկ
գրախնամութեան և քաղաքական
պաշտօնով աստ եկած և ապառայ մնա-

նաժէր, յուսալով որ այժմ պիտի գտնէ
յաջորդութիւն, կը ձեռքէ կ'առնէ իր
աստ: Չորս հինգ տարիներ են որ ի Բա-
րեք կը գտնուի. թէպէտ ու զիցի քանիցս
զրել իր մասին, բայց հիւրի մը համար
անպատշաճ նկատելով լուծ էի. սակայն
երբ սեսայ թէ նա իր հիւրութիւնը վեր-
ջնելով և ուզէ ընտանիքով և իր ըն-
տերութեամբ կը յուսայ շատեր ի թակարդ
վարել, ստիպուած եմ գրել: Պ. Ածիկ-
եան սենեակ մը վարձած է յարում ինք
և. իր դրեանք միայն կրնան սեղմիլ,
ուշիկները յոսանայա կամ ձկն պէս իրա-
րու վրայ վերած կը լինի իրեն, իր ուն-
կընդրայ մէջ կը յաւելու ապարան մո-
ղովրդէն որք գուցէ մեծաւ մասամբ ըզ-
րանելու և. զուարճանալու զետեմար կը
յաճախեն: Ժամանակ մը դրեանք ի պա-
յուսակ գրած կը չըջարեք չուկայի մէջ,
որու անպատշաճութեան զգալով կ'ուզէ
իր սկսել և. կը ըստականանայ լոկ իր
սենեակը մնալով. բայց երբ կը տեսնէ
թէ իր ունեւոր քաղաքի մէջ յաջորդ-
ութեան չը գտնէր անոնի ձկնը որսալու,
կ'երթայ գիւղերն, հոն ալ չ'գտնէր թա-
րակաղաքար: Այս իր անդուլ ճգնաժե-
ան յաջորդ կ'ընէ առաջի ջերմաստիւն և հա-
տատմամբ ժողովրդեան մը որ դարձեալ
կ'ըսէր անոնի պահած է իր կործան և
յուսալով որ պիտի պահէ նոյնը մինչև
յայտնան:

ԲԱՐԵՐԻԷՆ Գարաքան կը գրէ մեզ «Դի-
տող» ք.

Երկրայի առաջնորդական տեղապահ
Տ. Պարզեան վարդապետ որ բաւական
ամիսներէ ի վեր աստ կը գտնուէր ազ-
գային առաջնորդական ինչ ինչ խնդիրնե-
րու լուծման և կարգադրութեան ջանքա-
կան պաշտօնով, ամսոյս 6 ին միջինցաւ
աստի առանց երբեք յանձնարարեալ պաշ-
տօնին համաձայն ինչպէր մը լուծուեալ և
ի գործ դնելու:

Արդարեւ վարդապետի կուսակիցք
զեւ չեմ հակակրօնութիւն վառ կը պո-
նին իրենց սրտին մէջ, և իրենց փոք-
րամասնութիւնը մեծամասնութեան հա-
ղէկ դրաւոր նկատելով միջիւր կը սիրեն:

Հիմա ձիկապէս վարձապետին հետ
բանի մը ժողով 150 ի մօտ ստորագրու-
թեամբ հանդիպելու մը ի Պարտադրարան
և. առ լրագրութիւն ուղղած են ըսելով
որ «Արդարեւ հետաքուտ աստի, գէթ յետ
այսու պէտք է որ ի հուռն ազգային դու-
ծերու մէջ ձեռնարկէ անձնաւորութիւնը
ձեռնութիւն լինին և. ալ և. ս'միջամտեն
ազգային գործերու մէջ, հետեւաբար ազ-
գային զէնք յանձնուի իրենց»:

Այս բանն կը ինչպէս իմաստուն Եղո-
րոսի հետեւեալ առաւի թէ, «Օրին մէկը
օձին տուտը կը յանդիմն ըսել իր զլուտն
թէ այսչափ տարիներ գտն ինչ առաջնոր-
դիցիք և. և. քեզ հետեւեցայ, այժմ ալ
ինչ յանձնէ այդ պաշտօնը. նա ալ արդ-
մայ կը համակրայի անոր տգէտ առաջա-
րան, որով աստը կ'սկսի կայ դուրապն
ընթանալ. խոթերու և ժայռերու ան-
տնապարհ ընելով գործերուն և. կը
շարժախէ խեղճ գլուխ, և. յայտնամ
միայն կը հակառակ իր անիտնեմ առաջա-
րան միասնաբար վախճանն և. կը փութայ
ուղղել իր սիւսով վերստին առաջնորդու
պաշտօնը զիտուն յանձնելով»:

Եթէ այդ փափաքողը յաջողին ձեռք
բերել ազգ. ղեկավարութիւնն, այն ատեն
այսչափ տարիներէ հետէ անգուլ ջանքի-
րով խոնջեալ և. վատապէտ անձնաւոր-
ութեանց կը մնայ ըսել նաեւ աւարեկէ
քանանալին սոյն առաւի թէ, «Գարաքի
մը գործն այլ ձեռքի աւարեկէց պաշ-
տնապարհ ընելով գործերուն և. զեկ կը
յանձնեն նորնեմայ մը: Պաշտօնադրակ
ձեռքիւ վճարեցաւ ըսմէն ժողովրդին վեր-
ջին աւանդը տալ կը փութայ ըսելով.
«Ուղտապան մը իր ուղտերը աղատ ար-
ձակել ուղղելով իւրաքանչիւր իր մօտ կը
կանչէ յետին հորանակալքն, և. իւր-
ստանալու համար. այդ միջոցին վտա-

հար ուղտ մը յառաջ կը մատչի և. կ'ըսէ.
Տէ՛ր իմ, թէ և. զիս քիչ կերուցիր, շատ
բողոքեցիր ու շատ ձեռնկցիր, ատոնց ա-
մէնը կը ներեմ քեզ, սակայն յաւէտ կը
ցտիլմ և. չ'պիտի ներեմ քեզ այն կէտին
համար՝ որ ժամանակ առաջ և. էի կա-
րավանին պարագլուխն, յետոյ երբ աւա-
նակը խեղցայ պատիւն, ինչ համար
յայտնամ լինեցած էր ամէն բան»:

ԿԻՐԱՍՈՆԷՆ «Մուրա» կը գրէ մեզ.
Անցեալ թղթակցութեամբ մը տեղույս
իրթական վիճակին նկատմամբ քանի մը
խորհրդածութիւններ ընելով, բացատրած
էի այն ճշմարիտ պատճառներն՝ որք ար-
գելք եղած էին և. և. քեզ մեր կա-
նոնաւոր դպրոց մը ունենալուն, և. ա-
նոր կարճ զարման ալ ցուցուցած էի մի
և. նոյն տեղը: Այն ատեն նամակիս մէջ
ինչպէս կ'աւանդէր յայտնէր էի՝ կու-
սակցական մարմիններէ կազմաւ առ-
ժամուր թաղական խորհրդի մը կար-
գաբար վարժարանին կրկին ժամանակ
բայ մնալուն նկատմամբ, անհաւաստի
այս օր կ'իրականանան ըստնեքս մաթեմա-
թիկական ճշգրտութեան, զի երեկ դա-
սաւորք գործերնին դատրեցուցին ամա-
կաններուն անվճար մնալուն պատճառով
և. այսպէս յետ այսորիկ միշտ դպրոցին
պարբերաբար թէ պիտի գործի և. թէ
պիտի բացուի, մինչև որ հիմնական
կարգադրութիւն մը ըլլայ այս մասին:
Այսպիսի ընթացք մը ունեցող վարժա-
րաններէ ալ ինչ օգուտ ելելը թող ըն-
թերցողը ինք հետեւցնէ: Ճշմարիտ առած
մը կայ, որ կ'ըսէ. «Մուռ քանակէն ուղիղ
զի՛մ չ'կ'ընէ»:

ԳՐԱԳԷՏ ԴԻՒԱՆԱԳԷՏ ՄԸ

Գաղաբուն մնացածներու դառու-
վարի մը վրայ, Նեպոլեոնի (Անգ-
լիա) պալատի ղեկավարն մէջ որ տաւան
է հինգերորդ դարուն կառուցուած
է և որուն շրջակայ նոճիներուն մօտ
անտառներ, լուր մայրիկներ, մե-
լամաղճոտ եղեւնիները կարծես եղ-
բայրաբար կը հրաւիրեն սեւազգեստ
չըլապայողներ, նոյնմեքի բալուտ
մատախուղով մը թաղեցին ան-
ցեալ չարթու: Բարիկն անդիական
դեպանը, լուր Լիդըն, Հընդ-
կաստանի նախկին փոխարքայն
որուն տիրապետութիւնն արեւել-
եան վէպի մը ճոխ պերճանքն ու-
նեցաւ, անհաւատալի և զելթա-
կան:

Լորտ Լիդընի մահուամբ, Անգ-
լիա կորսնցուց իր ամէնէն նշանա-
ւոր զինանաւագէտներէն ու ամէնէն
սիրուն բանաստեղծներէն մին: Վա-
ղաքաղականներու այն դասակարգէն էր

ան, որք գրականութեան մէջ այն-
քան ճարտար են որքան պետական
գործերուն մէջ: Անգլիոյ մասնաւոր
րապէս յատուկ է կարծես դիւա-
նագիտութեան և գրականութեան
այդ խառնուրդն, որուն ամէնէն
փայլուն ներկայացուցիչն եղաւ լորտ
Պիքլընսֆիլտ և. որ այսօր մարմնաւոր-
ուած է յանձին Պ. Կրաւորդին, որ
քաղաքականութեան տաղանդները
կը մոռնայ Հոմերոսի վերածու-
թեանց մէջ:

Լորտ Լիդըն երեւելի անուն մը
կը կրէր: Միակ զաւակն էր անգ-
լիացի մեծ թատերագիտ և գիւսա-
նագէտ Պիքլը Լիդընի, Զաւալի,
Պիքլընսֆիլտ Էփենտի և Ռիչմոնդի
վիպական հեղինակին: Ինքն և. տը-
ղայ հասակէն, այդ բարձր անունին
որժանի երեւցաւ դրական ճաշակ-
ներով որք հետզհետէ երեւան և.
կան բանաստեղծական թարմ փոր-
ձերու և շնորհալի ու նորամուտ խօ-
սողի ձիւքերու մէջ: Տասնութ
տարեկան էր երբոր Վալինկոն զըր-
կուցաւ իր կցորդ անգլիական
դեպանաւոր և յետոյ պտուղեցաւ
Եւրոպայի բոլոր դեպանաւորացի մէջ
դանազան պայտօններով: Այդ մի-
ջոյններուն էր որ հրատարակեց բազ-
մաթիւ քերթուածներ, Դիւքսթեր,
Լիւիս, Արթուր Զաւալի, Լայն, որք իր
անունը հռչակեցին: Յանկարծ 1876
ին, լորտ Պիքլընսֆիլտ, միշտ անա-
կընկալ և աչքի դարձող բաներ ը-
նելու մենամոլութեամբ, Լիպակի
դեպանութեանն իրենց լայնի կ'ընդ-
կաստան իր փոխարքայ և Հոն պաշ-
տոն ստացաւ հռչակել «Հնդկաստա-
նի կայսրուհի» տիտղոսը զոր լորտ
Պիքլընսֆիլտի փառասէր քաղաքա-
կանութիւնը առած էր Վիդգորիա
թագուհիին, և լորտ Լիդըն կա-
տարեց այդ պաշտօնը հրաշալու
պերճութեամբ, Տէլիի անհուն դաշ-
տին վրայ կողմնուած պերճ դահլի
մը բարձունքէն, Հնդկաստանի բո-
լոր իշխաններուն, բաճաններուն և
քուրմերուն մէջտեղ և. քան հա-
զար զինուորի, առջև և Դիւքսթեր-
բար, լորտ Պիքլընսֆիլտի խորտ
քաղաքականութիւնը լոկ գիթա-
հրաջ հանդէսներ կազմակերպելու
հողը չ'պիտի յանձնէր լորտ Լիդըն-
նի: Որոշած ըլլալով ամաճահարել
Աֆղանիստանը որ Թիւրքիստանի
սահմանին վրայ կը գտնուէր իր
նախադուռ Հնդկաստանի, լորտ Պի-
քլընսֆիլտ հրահանգներ տուաւ լորտ
Լիդընի որք երկու անգամ պա-
տերաւմ յառաջ բերին Շէր-Ալի և
Եագուպ խան էմիրներուն դէմ և
իր միջնորդութեամբ ունեցան Գալանեա-
րի դեպանութեանն ջարդն ի Բեա-
պուլ: Այս աղիտարեւր կռիւն, ո-
րուն շատ դրուադները չարաշուք
եղան անգլիական զորքերուն հա-
մար և որ վերջէն պիտի աւարտէր
Աֆղանիստանի արդի Լիպակի դա-
հակալութեամբ և Անգլիոյ հետ
գաղապարութեամբ, — այս կռիւր
կը շարունակէր գեւե երբոր լորտ
Պիքլընսֆիլտ տապալեցաւ 1880 ի
ընդհանուր ընտրութեանց մէջ: Լորտ
Լիդըն, որ անոր յարձակողական
քաղաքականութեան աղքատ հա-

Մարիաննա միշտ կը մերժէր ,
ժօռօժ պարտաւատուեցաւ մեկնելու ,
արխաննա հարցուց .
— Դուք ի՞նչպէս էք . կարգուե՞ր էք
դեր . երջանի՞կ էք :
— Է՛հ , մարդ ատ ալ տեսնելու է ,
տեսնո՞ւն այսպէս է . յիմարութիւն է դայն
ոխակը ,
եւ այս ըսելով դուրս ելաւ :
— Մե՛նք յաւիտեան զիրար պիտի
իրեթի՛նք , զոչեք Մարիաննա միթէն յու՛
հանառութեամբ :
Բայց երկու մարահարաց միջեւ հեւ
ըզգեսէ աւելի անհանդուրժիկ կը դառնա
ար կեանքը , Հանրի կը կտաչէր այն սքը-
ին զոր կը վախնար . կորոնցնել , Մա-
հաննա դեռ կը մարտաւէր . բայց Պիւսի
օսքերը միշտ միտքը կուգային . Յան-
սքը անալիկալ դէպք մը ամէն բան
ւծեց ,

Մոնթիթեյի հանքահանքերը Բլաք Ժոնսոնի գիմնիցին հասել է 50,000 ֆունտը խնդիրը իրականացնելու համար, որ հոր մը բանալու եւ իրենց գործընկերներն եւ մեքսիկացիներն ամբողջացնելու համար, Բլաք Ժոնսոնի մեծահարուստ բաժնետէր Պ. Մարկոնի, ինչպէս թէ ինչ հասկինքը զործաւոր մէն է, իր քառակէն նուիրեց այդ գործարար հանքահանքերուն:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ԵՒ ՄՍՏԱՅՈՅՑԻ

Եգիպտոսի յառաջիկայ տարուան Էլ-մադրաբի պարտատուած է հետեւեալ կերպով: Հասոյթներն հաշուած են 9,950,000 եգիպտական ոսկի եւ ծախսերն 9,400,000 ոսկի, որով 550,000 ոսկի Էլ-մադրա մը կ'աւելնայ: Այս գումարին 305,000 ոսկին, որ յառաջ կուգայ եգիպտական պարտքին փոփոխմէն իւրաքանչեւ ինսպեկտիւններ, չպիտի կրնայ գործածուի: Մնացեալ 212,000 ոսկին ալ պահեստի դրամադրին պիտի անցուի: Առաջին անգամ ըլլալով լայն չի գուշակուիր Տարա Սահիլէի համար: Յառաջիկայ տարուան Էլ-մադրաբի կը հաստատէ նաեւ թէ ներածուներն որք 1889 ին 6,750,000 ոսկի էին, 8,600,000 ոսկի բարձրացած են: Արտաձուլուած 12 միլիոնէն բարձրացած են 14 միլիոն ոսկի: Այս տարուան պէտ, Էլ-մադրաբ 150,000 ոսկի կը արտադրէ տարածապարակ աշխատութեան քննման համար:

Բորդ-Սայթսին Իսմայիլիա թրամուէյ մը պիտի շինուի, որուն զուտ հասոյթին հարիւրին ութը եգիպտական կառավարութեան պիտի մնայ:

ՉԻՆԱՍՏԱՆ

Բարիկի թերթերուն Բեքինէն կը հետադրեն թէ չինական կառավարութեան կողմէ ընդունուած տեղեկութեանց համաձայն հակառակորդ կուսակցութեանը բաղկացած է միայն 1,500 հոգիէ, սակայն առ ի գոշուելով, անոնց դէմ զորկուած է 6,000 զորք: Սակայն տեղական իշխանութեանց թոյլ վարման պատճառաւ, հակառակորդ որք շատ յանդուրձ են, յաջողութիւններ ձեռք չեն բերին:

Տէյն Բեքինէն ի թիւն-ձին թղթակցը կը հաղորդէ թէ Լի-ձուն-ձինի փոխարքան յայտնած է անգլիական հիւպատոսին թէ Մանչուրիայի մէջ տեղի ունեցած չարժուոր չարագործներու ձեռնարկ մըն է, նպատակ ունենալով թաղել և ապանակել: Ուրիշ բան չկայ: Փոխարքան նըմանապէս խօսած է այն մեծ յարգանաց համար զոր ձինստան կը տածէ Անգլիոյ նկատմամբ:

Շանիայի կը հաղորդեն եւրոպական լրագրողներէ ոմանց թէ Անգլիոյ եւ Չինաստանի միջեւ զայնպիսիութիւն մը կ'ընթերցուի զորոյ կայ, եւ թէ այս մասին ի Բեքին բանակցութիւնք սկսած են:

Սալոյ մէջ Ռուսոյ հետեւած զաղաքականութեան արդիւնք կը համարուի անդրկական այս զաղաքականութիւն: Եթէ քանի մը տարի յետոյ պատերազմային անգլիացոյց բոլոր ստացուածքներն ի Հնդկաստան, չինական ջուրերու մէջ անգլիական վասալականութիւնը ուստական գործութեան կողմէ պիտի լայնուին: Անգլիական երկաթուղւոյ միջոցաւ, Բամբէի լեռնադաշտերէն քանի մը օրուան մէջ պիտի դուռնի Բինձայի գահաւորներ, եւ անգլիացիք հանդուած են որ երբ Կոլկատի խաղաղներն արաւելն ի Բինձայ Հնդկաստանի իրենց կրօնակիցները ոտքի պիտի ելլեն:

Միւս կողմէ Վիսկոնսինի ստացած ահալին զարգացումը շատ կը վրդովէ Անգլիոյ ծովային նախարարութիւնը: Քանի մը ամսուան մէջ Ռուսները զինուորական առաջնակարգ տեղ մը պիտի ունենան, ունենալով արարելու յանձնարար մարտնամարտ տորթի մը որք Ինգլի ջուրերու մէջ պիտի ապահովեն ուստական զօրին զինուորութիւնը:

Իւր գարման այս վտանգաւոր կաշտութեան կ'առաջարկեն չինական կառավարութեան պաշտպանողական զաշակցութիւն մը:

Անգլիոյ կառավարութիւնը իր աշակցութիւնը պիտի տայ չինական կառավարութեան ներկայ պարագայից մէջ, հակառակորդ ընդգծմ, իսկ ասոր փոխարէն չինական կառավարութիւնը պիտի տայ ապահովութիւններ որ Չինական բանակները պիտի նետուին ի Բամբէ, ուստաց առջեւ Հնդկաստանի ճամբան կտրելու համար: Իսկ Հիւսիսի հրոսակները անցնելով Ամուրէն պիտի կտրեն Վիսկոնսինի հաղորդակցութիւնը Սիպերիոյ հետ:

Թէ այս տեղեկութիւններ որքան ճիշդ են ապագան ցոյց պիտի տայ:

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՐԸ

ԿԵՂԻՐՈՒՄԻՆ ՎԵՐԱԲԱՐՈՒՄԻՆ

Կեղերոսի վերաբարման ինքնակալութիւնը իր վերջին նստին մէջ հետեւեալ կերպով վերակազմը է իր Դիւանը Մկրտիչ Էֆ. Լուսեան, Ատենապետ Յարութիւն Էֆենտի Նորատուներեան Դեր-Ատենապետ Թովմէ, Էֆ. Թորոսեան, Ատենապետ Հրանտ Էֆ. Ասատուր, Դ. Ատենապետ Հաճեան Անտոն Էֆենտի վերահաստատուել է իր Գանձապետի պաշտօնին մէջ, և Եւստուֆեան Յովսէփ Էֆենտի ընտրուել է Համալրակ:

ԳԱՅԻՆԱՅԻՆ ՈՐԲԱՆՈՅ

Ս. Պատրիարք Հայրը կերպի իր ըրիւն եւ ի խաղիւղ Գործարարներ որքանոյց զանուցաւ: Երեկոյեան սեղանին ներկայ էին քանի մը աւելի անձինք: Սեղանին վրայ լաճակներ առաջարկուեցան Վեհ. Սուրբանին կենաց: Որք աղիւկները սեղանին վրայ երկեղեցական երգեր երգեցին:

Կրկին կրկին լաճակներ պարտուեցան վան Ս. Պատրիարքին, Որքանոյց յարատուութեան և անոր բարեբարաց յետադիւն:

Երկու շաբթի առաւում Ս. Պատրիարքը այցելեց Խաղիւղի երկու սեռի վարժարանները և քննութիւններ կատարեց աշակերտաց ուսման վիճակին վրայ, և գոհ մընայ:

Ապա Ս. Պատրիարքը վերադարձաւ յետոյ յորմանոյ ուր ցերեկի ճաշն ընելէ յետոյ շոգեմակցիլով դնաց ուղղակի ի Գում-Գարու:

ՀԱՅԵՐԵՆԻ ԿԵՂԵՐՈՒՄԻՆ ՄԷՋ

Գարեբեկէն կը գրեն մեղ թէ տեղւոյն կրթական ուղղութիւն տեղեկադրութեան վրայ, Կրթական գործոց նախարարութիւնն արտօներ է գաւառին Խաղիւղի պետական վարժարանին մէջ հայերէն լեզուի ուսուցումը և հայերէնի ուսուցիչ կարգուել է Յովհաննէս Էֆենտի Եղաձուն:

Այս կիրակի տեղի ունեցաւ Գործ. Չէմէ, Արմաւուտ քեյ, Պէպէք միացեալ խաղերուն Թաղական Որդիներ համաժողովին մնացած անդամներուն ընտրութիւնն եւ առաւելագոյն քուէ շահելով ընտրուեցան Տիարք Ալիստեան Սրապ, Սրապեան Սարգիս եւ Սաֆրոնեան Գարեբեկ:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Վեհ. Սահման և Ռաշիդ Կոչար. Լիւստիոյ մէջ ի պատիւ Ֆուտու փաշայի տուած սեղանին մը ջարդ հետեւեալ բաժան է առաջարկած:

«Վեհափառ Սուլթանը մեծ պատիւ մըն է ըրած ինձ և իմ կայսերական տան, զրկելով ինձ բարձրագոյն պաշտօնատնային որք կը բերնի սքանչելի ուղեւորներ, Բայց եւ ու իմ տունս Վեհ. Սուլթանին ազնուամիտ դիտարկութեանց այս նոր պաշտոններուն պէտք չունէինք, վասն զի ամենուս յայտնի են և ամենուս սքանչալման տարակայն վարչական հաղաւթիւտ յատկութիւններն այն Ինքնակալին որու մականին ներքեւ կ'ապրեն, հանգարու և բարեբաւակ, այնքան ազգի ազգի ցեղեր Երջանիկ եմ որ Նորին Վեհափառութեան բարեկամներէն մին եմ: Արեւելեան եւ արաբիոյ երկու մեծ կայսրութեանց միջեւ եղող սիրայոց յարաբերութիւնները զոր պարտինք Վեհ. Սուլթանի ազնուամիտ նախաձեռնութեան, կ'ընձայն Արեւելի ժողովրդոց երաշխաւորութիւն իրենց նիւթական եւ բարոյական բարեւարութեան խաղաղական զարգացման համար: Այս նպատակաւ է որ կը բարձրացնեմ զաւարտ և կը պարպեմ զայն վասն երջանկութեան իմ մեծանուն և կայսերական բարեկամի, Ն. Վեհափառութեան Ապա-Իւլ-Համիտ Սուլթանի:» Պատասխանելով Ջարին, Ֆուտու բա-

յա ըսած է թէ՛ շուտով իր Ինքնակալը անձամբ ատիժ պիտի սնենայ յայտնել իր նորակալութիւնները Ջարին, յորժամ Բարբաթոյ մարտաքաղաքը պատկան ունենայ ընդունիլ իր որմերուն մէջ կէտրկ Մեծ-Դուրը:

Պատասխան. Վեհ. Սուլթանը Օսմանիէի Մեծ պատուանշանը շնորհիւ է ստեղծական գործոց և համարյալ չի նուրթանց նախարար, զորավար Թէֆ-փիլ Բաշային որ կիրակի առաւում կայսերական Պալատը գնաց իր շնորհակալութիւնները ժառանգներու:

Վեհ. Սուլթանը Օսմանիէի կերպորդ պատուանշանը շնորհիւ է տրք. Սթէ-քուլիս, որ Հայաստանի զեպարտանքի թիւին է, եւ պատուական օսմանեան առողջապահական խորհուրդին:

Թէֆէ-փիլ Բաշայի Լեւիշ Էֆենտի հաղորդելով թէ կայսերական Խաղիւղը հաստատուած է Բեֆէ-փիլ մինայնորէն կը հրատարակէ հետեւեալ հաշիւը: Թէֆէ-փիլի ներածման տուրքն է 400 արամին տարմ 2 դր. 30 փարայ: Այս տուրքին տարին 86,000 ոսկուց եկամուտ մը կը գոյանայ որուն 50,000 ոսկին յատկացած է Հանրային պարտոց: Հետեւաբար Տերութիւնը միայն 36,000 ոսկի կ'ստանայ: Իսկ մնացեալից զորութեան Տերութիւնը հիւսիսեց տարին 126,000 ոսկի պիտի ըստանայ եւ այս գումարը շուտով պիտի բարձրանայ 160,000 ոսկի որովհետեւ Գանձ պիտի անէ ի Թուրքիա մտած թէֆէ-փիլի իւրաքանչիւր թիւրկումին վրայ երեք դանկանի տուրք մը: Սակայն ինչ տարիէ յետոյ այս տուրքը 1/4 ի պիտի բարձրանայ որով եկամուտն ալ պիտի աւելնայ 50,000 ոսկի: Իսկ ինչ տարուան երկրորդ շրջանին յետոյ տուրքը պիտի ըլլայ 4 ու կէս դուրուշ թիւրկումին և պիտի տեսնէ մինչեւ մինայնորէն տեսնուելով, որ 25 տարուան համար է:

Այս առաւելութիւններէ զատ, կառավարութիւնը ուրիշ տեսակ տեսակ օգուանելի ալ պիտի քաղէ այս մնացեալներէ:

Այլ չէ վատ պէյ, կայսերական պալատի քարտուղար, կայսերական զօմիսեր սնունդներէ թէֆէ-փիլի ունեցած օտ:

Գարեբեկէն Բաշայի Մեֆէ-փիլ կը հաղորդէ թէ Հանրային ինքնակալութեան նախարարութիւնը ծովային գործոց նախարարութեան զինքն է Միշէ Բաշայի խնդրարկով, Գարեբեկի քարտուղար ինքնութեան համար: Միշէ Բաշայի առաջարկութիւնները իր ներկայութեան իսկ վիճարկութեան ենթարկուելով աւելի չափաւ երեւցած են քան իր մրցակիցներուն առաջարկները:

Միշէ Բաշայի ծրարքին համաձայն քարտուղար Գարեբեկի կողմէ 200 մէթրո պիտի յառաջանան դէպ ի ծով, և 900 մէթրո Հայտարար-Բաշայի կողմէ, Նաւամատոցներ պիտի հաստատուին թէ ի Գարեբեկի մէջ ի Հայտարար-Բաշայ:

Գարեբեկի, 10 փարա պիտի վճարեն նաւամատոց կլորները կ'ընդգէն տարի կայարաններէն եկողները, իսկ 20 փարա կ'ընդգէն կամ անդի կայարանէն եկողները:

Չինուորք, ուստիւնք, ժանտարմայք թաղապետութեանց և պետական պաշտօնատնաց գործակալ, զինուորական և պատանդամական փոխարկութիւնք չլուրի վճարեն ո' և է տուրք:

Միշէ Բաշայ Բաշիլ գնացիւ Բնկերութիւնը կազմելու համար:

Առաւելագոյն Բաշիլ. Թուրք լրագիր մը երէկ առաւում հաղորդած էր թէ Մեծ-Եղաբարձը ծանօթագիր մը զըրկած է Անգլիական զեպարտանքն որպէս զի անկիւթիւրք առեւտրական զաշակարի համար բանակցութիւնք վերադարձ: Լեւիշ-Էֆենտի կը հերքէ այս լուր և կ'աւելցնէ թէ, հաւանական ալ չէ որ այսպիսի ծանօթագիր մը զըրկուի:

Յաւելագոյն Բաշիլ. Նեֆիլդու Բ. իր ընտրութիւնը շրջաբերականով հաղորդած է գաւառաց միտարարներուն, եւ յուսեցնէ և Ալեքսանդրիոյ Պատրիարքներուն, Կիւրոսի արքեպիսկոպոսին, ինչպէս նաեւ Ռուսիոյ, Յունաստանի, Սերպիոյ, Ռումանիոյ ինքնակալներ և եկեղեցիաց և Գարապետի Մէտրապոլիտին:

Պ. Չեֆէ Բաշիլ որ ժողով պիտի երթայ Մեմլէ-Բաշայ 430 ոսկի նուիրած է Կ. Պոլսի քարեգործական հաստատութեանց, եւ 40 ոսկի ալ Մեծ-Կղզիի աղքատներուն համար:

Նեֆիլ Բաշիլ Զաքարիա-Բեկ մէկ շրջաբերականը զաւառական իշխանութեան յարաբերական իր հրաւերէ կամուրջներու և ճամբաներու վիճակին վրայ, որք մեծ զոհողութեամբ չ'ընտած են ինքան շտապուելուն համար թիւքն ալ ազգործներէ կը գտնան: Գաւառական իշխանութիւնը պարտին երկրահայրներու ձեռնմը քննել տալ կ'առաջարկեն ու ճամբաներն, և իրենց քննու-

թեան արդիւնքն հաղորդել հանրային չի նուրթանց նախարարութեան և այդ նախարարութեան տարիք Բարահաններն ի գործ դնել:

Պ. Չ. Սթէ-փիլ, որ Իսթիլ-Պաշտատի երկաթուղւոյ առանձնաշնորհումն ստանալու համար զիմուններ ըրած է արդէն, մէկ քանի օրէն Պոլիս պիտի գայ եղբ, քանի մը երկրաշիններու հետ, իր խնդրագրին ընդունելութիւնը փաւթացնելու համար:

Մեծ Լեւիշ. Կերեւի թէ զրամաւաւորք ոմանք զիտարարութիւն ունին կառավարութիւնէն արտօնութիւն խնդրել Մեծ-Կղզին կազմով լուսաւորելու համար: Առ այժմ այս մասին հարկ եղած ուսումնասիրութիւնք կը կատարուին, որք որք աւարտին զիմուններն այն ատեն պիտի սկսուին:

Մահալլէ Էֆենտի. Բանի մը շարքի ստալ հաղորդելով թէ Մահալլէ չոքեհնուն կը Եւֆրատի առջեւ հասաւ հոն տեղի ունեցաւ արինայից կռիւ մը որուն մէջ մալոյկալար մըն ալ մեռաւ: Նաւուն պաշտօնականներն որք ամբաստանուած էին այս մարդասպանութեան համար, Անգլիացի ըլլալով զիմած էին Պոլսոյ անգլիական դատարանին որպէս զի իրենց զոտը տեսնուի հիւպատոսական իշխանութեան առջեւ: Այս մասին տրուած խնդրագրին ի պատասխան անգլիական դատարանը հաղորդած է թէ, երբ Օսմանեան հողին վրայ ոճիւր մը կը գործուի, եւ զոն ալ (մեռեալ թէ վերաւորեալ) Օսմանեան հպատակ է, այս պարագային մէջ միայն Օսմանեան երեւոյցատու ատենին կայսրութեան ամբաստանելոյն հիւպատոսարանին կողմէ զրկուած պաշտօնէի մը, Թուրքիոյ մէջ երեւոյցական գատերն այն ատեն միայն հիւպատոսարաններու կողմէ կը տեսնուին երբ երկու կողմն ալ եւրոպացի են:

Հետեւաբար Պոլսոյ անկիւսական դատարանը հաղորդած է Պ. Վալդէրի, որ առաջին Ռեքլեմալարն է և զլլաւոր ամբաստանեալ, և առաջին նաւապետ Լուքո պէյն, որ իւր վրայ կանչուած է, թէ պարտաւոր են ներկայանալ տեղական գատարանին առջեւ:

Ամբաստանեալ խնդրած էին միանգամայն որ իրենց դատը ի Պոլիս տեսնուի, և ոչ թէ Եւֆրատի մէջ, ուր կը վախցոյն թէ յուզումներ տեղի կ'ընան ունենալ: Այս մասին ալ անգլիական գատարանը հաղորդած է որ պէտք է զիմել Օսմանեան վճարակ առնելին:

Իսկ Աւստրիացի պաշտօնէին զալով այս մասին տակուին Աւստրիայէն պատասխան չէ եկած:

Պրահայի Բեռլին-Բաշիլ. Կիրակի օր միջօրէին տեղի ունեցաւ Ֆրանսական զեպարտանքն մէջ Պոլսոյ Ֆրանսական զեպարտանքին երեւելաց տարեկան ժողովն ընդ նախադահութեան ֆրանսական զեպարտ. Գ. Բամպոնի. Պանք Օթոմանի նախկին ստորէն Պ. Տըլօ ֆրանսական զաղթականութեան առաջին ներկայացուցիչն է, բայց իր պաշտօնավարութեան շրջանն այս տարւոյ հետ կը վերջանայ և երկրորդ ներկայացուցիչ Պ. Կանտիէ պիտի ըլլայ առաջին ներկայացուցիչ. անոր տեղ ընտրուեցաւ կիրակի օր երկրորդ ներկայացուցիչ մը: 73 քուէարկուց մէջն է 12 քուէից մեծամասնութեան Պ. Սիլվէն իր ընտրուեցաւ երկրորդ ներկայացուցիչ Պոլսոյ Ֆրանսական զաղթականութեան:

Յետոյ Պ. Բամպոն հաղորդած է թէ «Ֆրանսական լեզուի թարգմանի Դաշնակցութեան անպար» կիրակի օր պիտի զուամարուին զեպարտանքն մէջ ընտրելու համար Տնօրէն խորհուրդը: զեպարտանքն այս տարւոյ հետ կը վերջանայ և երկրորդ ներկայացուցիչ Պ. Կանտիէ պիտի ըլլայ առաջին ներկայացուցիչ. անոր տեղ ընտրուեցաւ կիրակի օր երկրորդ ներկայացուցիչ մը: 73 քուէարկուց մէջն է 12 քուէից մեծամասնութեան Պ. Սիլվէն իր ընտրուեցաւ երկրորդ ներկայացուցիչ Պոլսոյ Ֆրանսական զաղթականութեան:

Երեսուրդ վերջացուցիւ իր բանախօսութիւնը ըսելով որ Դաշնակցութիւնը օտարազգիներ ալ կ'ընդունի իւր անգամ, և յանձնարարած է իր ունեցողիներն որ իրենց հետ բերնի իրենց բարեկամներն, ինչ ազգութեան ալ որ պատկանին:

Բեքին Էֆենտի. Կերեւի թէ զրամաւաւորք ոմանք զիտարարութիւն ունին կառավարութիւնէն արտօնութիւն խնդրել Մեծ-Կղզին կազմով լուսաւորելու համար: Առ այժմ այս մասին հարկ եղած ուսումնասիրութիւնք կը կատարուին, որք որք աւարտին զիմուններն այն ատեն պիտի սկսուին:

Մահալլէ Էֆենտի. Բանի մը շարքի ստալ հաղորդելով թէ Մահալլէ չոքեհնուն կը Եւֆրատի առջեւ հասաւ հոն տեղի ունեցաւ արինայից կռիւ մը որուն մէջ մալոյկալար մըն ալ մեռաւ: Նաւուն պաշտօնականներն որք ամբաստանուած էին այս մարդասպանութեան համար, Անգլիացի ըլլալով զիմած էին Պոլսոյ անգլիական դատարանին որպէս զի իրենց զոտը տեսնուի հիւպատոսական իշխանութեան առջեւ: Այս մասին տրուած խնդրագրին ի պատասխան անգլիական դատարանը հաղորդած է թէ, երբ Օսմանեան հողին վրայ ոճիւր մը կը գործուի, եւ զոն ալ (մեռեալ թէ վերաւորեալ) Օսմանեան հպատակ է, այս պարագային մէջ միայն Օսմանեան երեւոյցատու ատենին կայսրութեան ամբաստանելոյն հիւպատոսարանին կողմէ զրկուած պաշտօնէի մը, Թուրքիոյ մէջ երեւոյցական գատերն այն ատեն միայն հիւպատոսարաններու կողմէ կը տեսնուին երբ երկու կողմն ալ եւրոպացի են:

ձեւ, Լուս ցորենը օր երբեմն 16—17 դր. կ'արժէր զրիւր, այժմ կը ձգուի 11—12 դր. և անոց չկայ: Խեղճ գիւղացին թէ քանի մը գրիւ բան բերէ ծախելու, այն ալ հազիւ հող կրնայ բաւել իր պարտքերը վճարելու համար: Ալ ուսկից հոգայ իր կենսական պէտքերը: Գնորու այս անկմամբ ակնկրել է որ տասնորդի վարձակալներն ալ պիտի վնասուին կիթ ապիկար գտնուին լրջութեամբ գործելու և վաճառելու մէջ: Առեւտուրի այս վիճակ եթէ երկար տեւէ՝ ապագան շատ զոքար ի կերեւի:

Քահալլէ. Թէ պէտեւ քորեան բուրովին անհետացած է Հայկալի դաւառէն, բայց և այնպէս առողջապահական վարչութիւնը որոշած է տակուին տունն մը չղթայի ներքեւ պահել Գարեբեկի սահմանադրութեան քանի մը կէտերը:

ՉԱՆԱՋԱՆ ԴԵՊԵՐ

Կիրակի օր ժամը 8 1/2 ին երկաթուղի արկած մը պատահեց է Չալիսի դաւառէն: Այլ էֆ. անուն բժշկական վարժարանի ուսանող մը, Մաքրի-գիւղէն եկող 24 թիւ կառավարին տակ մնալով երկու կտոր եղել է:

